

Η ΣΥΝΟΧΗ ΜΑΖΙ ΜΑΣ

Διαβούλευση Φορέων για την Πολιτική Συνοχής στην Κύπρο – Αποτελέσματα και ανάλυση

Περίοδος Αναφοράς: Μάιος – Αύγουστος 2025

Οργάνωση - Υλοποίηση: RegioCop LTD

Measure co-financed
by the European Union

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Ωστόσο, οι απόψεις που εκφράζονται είναι μόνο
του/των συγγραφέα/ών και δεν αντικατοπτρίζουν
απαραίτητα εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της
ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής. Ούτε η Ευρωπαϊκή
Ένωση ούτε η χορηγούσα αρχή μπορούν να
θεωρηθούν υπεύθυνα για αυτές.»

1. Πλαίσιο, στόχοι και μεθοδολογία της διαβούλευσης

Η παρούσα έκθεση καταγράφει και αναλύει τα βασικά ευρήματα μιας ευρείας διαβούλευσης με Κύπριους φορείς, σχετικά με την εφαρμογή, τις επιτυχίες, τις προκλήσεις και το μέλλον της Πολιτικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Κύπρο. Η συζήτηση επικεντρώθηκε ιδιαίτερα στις εμπειρίες από το τρέχον πρόγραμμα «ΘΑΛΕΙΑ 2021–2027», με σκοπό να τροφοδοτήσει τον σχεδιασμό της επόμενης προγραμματικής περιόδου.

Συμμετέχοντες

Για να εξασφαλιστεί μια ολοκληρωμένη και πολύπλευρη εικόνα, στη διαβούλευση κλήθηκαν και συμμετείχαν πάνω από 25 εκπρόσωποι από ένα ευρύ φάσμα φορέων. Η σύνθεση των συμμετεχόντων περιλάμβανε:

- **Κοινωνικούς και Οικονομικούς Εταίρους:** (π.χ. Ομοσπονδία Εργοδοτών & Βιομηχανών - ΟΕΒ).
- **Πολιτικούς Σχηματισμούς:** (π.χ. Volt Cyprus).
- **Τοπική Αυτοδιοίκηση:** (π.χ. Δήμοι, με ειδική αναφορά στον Δήμο Αμμοχώστου).
- **Επιχειρηματική Κοινότητα:** (π.χ. Ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων - ΜμΕ).
- **Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ):** Φορείς που δραστηριοποιούνται στην κοινωνία των πολιτών.

Βασικές ερωτήσεις διαβούλευσης

Η συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε πέντε ίδιες ερωτήσεις που καλύπτουν πέντε βασικούς άξονες για την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και την οργάνωση των προτάσεων για το μέλλον:

Αποτίμηση θετικού αντικτύπου: Ποια είναι τα πιο σημαντικά και απτά οφέλη που έχει φέρει η Πολιτική Συνοχής στην Κύπρο και στην περιοχή σας μέχρι σήμερα;

1. **Εντοπισμός προκλήσεων:** Ποιες είναι οι κυριότερες αδυναμίες, τα εμπόδια ή τα προβλήματα που αντιμετωπίζετε στην εφαρμογή της πολιτικής (π.χ. γραφειοκρατία, πρόσβαση, σχεδιασμός);
2. **Μοντέλο διακυβέρνησης:** Πώς πιστεύετε ότι πρέπει να λαμβάνονται οι αποφάσεις για τα έργα; Ποιος πρέπει να συμμετέχει και σε ποιο στάδιο για να είναι ο σχεδιασμός πιο αποτελεσματικός;
3. **Μελλοντικές προτεραιότητες:** Κοιτάζοντας την επόμενη προγραμματική περίοδο, πού πρέπει η Κύπρος να δώσει προτεραιότητα για επενδύσεις;
4. **Συμμετοχή των πολιτών:** Πώς μπορούμε να κάνουμε την πολιτική πιο γνωστή στους απλούς πολίτες και να τους βοηθήσουμε να καταλάβουν τα οφέλη και να συμμετέχουν;

2. Τι λειτουργεί καλά

Η πρώτη ενότητα της διαβούλευσης εστίασε στις επιτυχίες. Υπήρξε αξιοσημείωτη ομοφωνία μεταξύ ετερόκλητων φορέων (από την ΟΕΒ έως τις τοπικές αρχές) για τον θεμελιώδη και θετικό ρόλο της πολιτικής.

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα που αναγνωρίστηκαν είναι:

- **Ενίσχυση της Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας:** Οι φορείς αναγνώρισαν ότι η πολιτική παρέχει κρίσιμη χρηματοδότηση για επενδύσεις σε υποδομές, τεχνολογία και, κυρίως, στο ανθρώπινο δυναμικό. Τονίστηκε η στήριξη που προσφέρεται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ), στην καινοτομία και στον διττό (πράσινο και ψηφιακό) μετασχηματισμό, παράγοντες που ενισχύουν την ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας.
- **Βελτίωση Υποδομών και Ποιότητας Ζωής:** Έργα που χρηματοδοτήθηκαν από τη Συνοχή έχουν άμεσο, ορατό αντίκτυπο στην καθημερινότητα. Αναφέρθηκαν συγκεκριμένα έργα σε βασικούς τομείς όπως οι μεταφορές, η διαχείριση υδάτων και αποβλήτων και η ενέργεια. Αυτά τα έργα βελτίωσαν τη συνδεσιμότητα, ιδίως σε πιο απομακρυσμένες περιοχές. Ως απτό παράδειγμα επιτυχίας αναφέρθηκε η ανακαίνιση και ο εκσυγχρονισμός εξοπλισμού στο Γενικό Νοσοκομείο Λάρνακας, που βελτίωσε την πρόσβαση των πολιτών σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας.
- **Στήριξη της Απασχόλησης και Κοινωνική Ένταξη:** Ιδιαίτερη μνεία έγινε στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+). Οι συμμετέχοντες τόνισαν τη ζωτική σημασία των προγραμμάτων κατάρτισης, δια βίου μάθησης και ενσωμάτωσης ευάλωτων ομάδων (όπως οι νέοι και οι μακροχρόνια άνεργοι) στην αγορά εργασίας. Αυτές οι δράσεις θεωρούνται κρίσιμες για τη μείωση της ανεργίας.
- **Πρωώθηση της Πράσινης και Βιώσιμης Ανάπτυξης:** Αναγνωρίστηκε ότι οι επενδύσεις σε έργα για την ενεργειακή απόδοση, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ), την προστασία της βιοποικιλότητας και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή λειτουργούν ως καταλύτες, ωθώντας την Κύπρο προς ένα πιο βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης.
- **Ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης:** Ένα σημαντικό πλεονέκτημα, σύμφωνα με τους φορείς, είναι ότι η πολιτική προωθεί ενεργά τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών. Η εμπλοκή τους στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων όχι μόνο ενδυναμώνει τους τοπικούς θεσμούς, αλλά επιτρέπει και την καλύτερη στόχευση των χρημάτων στις πραγματικές, καθημερινές ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων.

3. Προκλήσεις και αδυναμίες

Παρά τα σημαντικά οφέλη, η διαβούλευση ανέδειξε εξίσου κρίσιμες προκλήσεις που εμποδίζουν την πολιτική να πετύχει το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα. Αυτή η κριτική διάγνωση είναι ζωτικής σημασίας για τις μελλοντικές βελτιώσεις.

Τα κυριότερα προβλήματα που αναφέρθηκαν συστηματικά είναι:

- **Διοικητική Επιβάρυνση και Γραφειοκρατική Πολυπλοκότητα** Αυτή αναδείχθηκε ως η **υπ' αριθμόν ένα ανησυχία** σχεδόν όλων των συμμετεχόντων. Οι πολύπλοκες, χρονοβόρες και αργές διαδικασίες για την υποβολή αιτήσεων, την έγκριση και τη διαχείριση των έργων αποθαρρύνουν τη συμμετοχή. Αυτό το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο για μικρότερους φορείς, όπως οι ΜΚΟ, οι μικροί Δήμοι και κυρίως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που δεν διαθέτουν το προσωπικό ή τους πόρους για να διαχειριστούν αυτή την πολυπλοκότητα.

Μια μαρτυρία από ιδιοκτήτη μικρής επιχείρησης ήταν αποκαλυπτική: σημείωσε ότι η πολυπλοκότητα ωθεί τους αιτούντες να ζητούν απλά, «ασφαλή» πράγματα, όπως «ένα αυτοκίνητο, αντί να τολμήσουν πιο καινοτόμες και εξειδικευμένες επενδύσεις» που ίσως έχουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία. Το πρόβλημα αυτό αποδόθηκε συχνά στην έλλειψη κινήτρων και στην οργάνωση των δημόσιων υπηρεσιών.

- **Έλλειψη Ενημέρωσης, Επικοινωνίας και Διαφάνειας** Ένα εξίσου σοβαρό ζήτημα είναι η περιορισμένη ευαισθητοποίηση των πολιτών. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο εκπρόσωπος του Volt, «οι περισσότεροι πολίτες δεν γνωρίζουν τι είναι τα ταμεία συνοχής ούτε πώς επωφελούνται από αυτά». Αυτό δημιουργεί μια απόσταση μεταξύ της πολιτικής και της κοινωνίας. Παράλληλα, η ΟΕΒ έθεσε θέμα διαφάνειας στη διαδικασία αξιολόγησης, τονίζοντας την ανάγκη για εποικοδομητική ανατροφοδότηση (feedback) προς τους αιτούντες που απορρίπτονται. Είναι σημαντικό να κατανοούν τα αδύνατα σημεία των προτάσεών τους, ώστε να μπορούν να βελτιωθούν στο μέλλον.
- **Περιορισμένη Απορρόφηση και Αποσπασματικός Σχεδιασμός** Διατυπώθηκε κριτική ότι ορισμένα έργα φαίνεται να στερούνται ενός συνεκτικού, μακροπρόθεσμου στρατηγικού οράματος. Αυτό οδηγεί σε αποσπασματικές δράσεις με ελάχιστο τελικό αντίκτυπο. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρθηκαν από το Volt οι ασυντόνιστες τουριστικές πρωτοβουλίες στην ελεύθερη περιοχή της Αμμοχώστου, όπου «χρηματοδοτήθηκαν πολλές μικρές πρωτοβουλίες χωρίς συντονισμό ή μακροπρόθεσμη στρατηγική».
- **Η ειδική περίπτωση της Αμμοχώστου (Πολιτική Πρόκληση)** Το ζήτημα της κατεχόμενης Αμμοχώστου αναδείχθηκε ως μια μοναδική και κρίσιμη πρόκληση. Ο Σύμβουλος του Δήμου Αμμοχώστου τόνισε την αντίφαση: ο κατεχόμενος δήμος, παρότι είναι πλήρως αναγνωρισμένος θεσμός, ουσιαστικά εξαιρείται από τα οφέλη της Πολιτικής Συνοχής. Η κεντρική πρόταση που κατατέθηκε είναι η αναθεώρηση των κριτηρίων επιλεξιμότητας των Ταμείων, ώστε να συμπεριλαμβάνουν ρητά τους κατεχόμενους δήμους και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς. Αυτό θα επέτρεπε τη στήριξη σχεδίων για μια βιώσιμη επιστροφή, τα οποία θα ευθυγραμμίζονται με την ευρωπαϊκή προσέγγιση για τη λύση του Κυπριακού.

4. Ζητούμενο: ένα νέο μοντέλο διακυβέρνησης

Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, η συζήτηση εστιάστηκε στο πώς σχεδιάζονται και εγκρίνονται τα προγράμματα.

Υπήρξε ισχυρή συναίνεση μεταξύ όλων των φορέων (επιχειρήσεις, πολιτικοί εκπρόσωποι, τοπικές αρχές) υπέρ ενός «μεικτού» ή «υβριδικού» μοντέλου διακυβέρνησης.

Αυτό το μοντέλο επιδιώκει να συνδυάσει τα πλεονεκτήματα του κεντρικού συντονισμού με την ευελιξία της τοπικής δράσης.

- **Κεντρικός συντονισμός:** Η κεντρική κυβέρνηση διασφαλίζει τη στρατηγική ευθυγράμμιση με τους μεγάλους στόχους της ΕΕ, εγγυάται τη διαφάνεια και τον έλεγχο στη διαχείριση των πόρων και διατηρεί τη συνοχή των δράσεων.
- **Αποκεντρωμένη και συμμετοχική δράση:** Οι τοπικοί φορείς (Δήμοι, ΜΚΟ, επιχειρηματικοί σύνδεσμοι) εμπλέκονται ουσιαστικά στον σχεδιασμό των προσκλήσεων. Αυτό διασφαλίζει ότι τα προγράμματα στοχεύουν στις πραγματικές ανάγκες της τοπικής αγοράς και κοινωνίας. Το σημαντικότερο, ενισχύει την αίσθηση «ιδιοκτησίας» (ownership) των έργων από τις τοπικές κοινότητες, κάνοντάς τα πιο επιτυχημένα.

Ως θετικό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης, ο εκπρόσωπος του Volt ανέφερε τη συμμετοχική διαδικασία που ακολουθήθηκε για τον σχεδιασμό της **Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη στη Λεμεσό**. Σε εκείνη την περίπτωση, η στενή συνεργασία τοπικών αρχών, επιχειρήσεων και ΜΚΟ οδήγησε σε στοχευμένες και ευρέως αποδεκτές δράσεις, όπως έργα πολιτιστικής αποκατάστασης και η κατασκευή του παραλιακού ποδηλατόδρομου.

5. Οι προτεραιότητες για το μέλλον

Κοιτάζοντας μπροστά, οι φορείς κλήθηκαν να προτείνουν τις θεματικές προτεραιότητες για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Οι προτάσεις τους σκιαγραφούν έναν οδικό χάρτη για μια πιο βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη.

Οι προτάσεις ομαδοποιούνται παρακάτω:

1. Πράσινη Μετάβαση και Κλιματική Ανθεκτικότητα

Οι φορείς τόνισαν την ανάγκη να μετατοπιστεί η έμφαση από τις γενικές υποδομές στην κλιματική δράση. Οι προτάσεις περιλάμβαναν:

- ✓ Έργα κλιματικής προσαρμογής σε τοπικό επίπεδο (π.χ. πρόληψη πυρκαγιών, διαχείριση υδάτων, ανθεκτικότητα σε πλημμύρες και καύσωνες).
- ✓ Δράσεις για τη μείωση του ενεργειακού κόστους, με στήριξη σε ΑΠΕ και ενεργειακές κοινότητες.
- ✓ Ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας και της ανακύκλωσης σε δημοτική κλίμακα.
- ✓ Προώθηση του βιώσιμου τουρισμού και του οικοτουρισμού.

2. Κοινωνική Καινοτομία και Συνοχή

Υπήρξε ισχυρή πεποίθηση ότι η πολιτική πρέπει να εστιάσει περισσότερο στον άνθρωπο. Προτάθηκαν:

- ✓ Ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, με ειδική μέριμνα για νέους και γυναίκες.
- ✓ Υποστήριξη δράσεων για την ψυχική υγεία και την ευημερία, ιδίως για τις νέες γενιές.
- ✓ Προγράμματα ψηφιακής ενσωμάτωσης για ευάλωτες ομάδες, όπως ηλικιωμένοι και άτομα με χαμηλές δεξιότητες.
- ✓ Στήριξη για την πρόσβαση σε προσιτή στέγαση.

3. Οικονομική Εξειδίκευση και Εξωστρέφεια

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, οι φορείς εστίασαν στην ποιότητα και την καινοτομία:

- ✓ Επένδυση στην ποιοτική μεταποίηση ως μέσο ανταγωνιστικότητας.
- ✓ Στήριξη του πολιτισμού και των δημιουργικών βιομηχανιών ως μοχλών ανάπτυξης.
- ✓ Μέτρα για τη μείωση του κόστους εξαγωγών, ώστε να ενισχυθεί η εξωστρέφεια των ΜμΕ.
- ✓ Ενίσχυση της νεανικής επιχειρηματικότητας και των startups, ιδιαίτερα με πράσινο ή καινοτόμο προσανατολισμό.

4. Ειδικές προτάσεις για την Ενσωμάτωση της Αμμοχώστου

Ο Σύμβουλος του Δήμου Αμμοχώστου κατέθεσε ένα μια σειρά προτάσεων για την ουσιαστική ενσωμάτωση της κατεχόμενης πόλης στην Πολιτική Συνοχής:

- ✓ Δημιουργία ενός Κοινού Κτηματολογικού Αρχείου σε ψηφιακή μορφή, για ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή χρήση.
- ✓ Τεκμηρίωση των φθορών στη δημοτική περιουσία για τη διαμόρφωση μελλοντικών σχεδίων αποκατάστασης.
- ✓ Ανάπτυξη πιλοτικών έργων κοινής ωφέλειας που θα ενισχύουν τη συνεργασία μεταξύ των δύο κοινοτήτων.
- ✓ Σύσταση μιας Ψηφιακής Πλατφόρμας Επιστροφής, υπό ευρωπαϊκή εποπτεία.
- ✓ Ορισμός Ευρωπαίου παρατηρητή για τη διασφάλιση της διαφάνειας και της προόδου.

6. Πώς θα συμμετέχουν οι πολίτες

Όλοι οι φορείς αναγνώρισαν ότι η επιτυχία της πολιτικής στο μέλλον εξαρτάται από το αν οι πολίτες την κατανοούν και την «αγκαλιάζουν». Προτάθηκαν οι εξής εφαρμόσιμες στρατηγικές:

- **Απλοποίηση της επικοινωνίας και στοχευμένη ενημέρωση:** Η πιο κοινή σύσταση ήταν η χρήση απλής, σαφούς και κατανοητής γλώσσας, μακριά από την τεχνική ορολογία ("ευρω-διάλεκτο"). Προτάθηκε η διοργάνωση τοπικών εκστρατειών ενημέρωσης και η ισχυρή αξιοποίηση ιστοριών επιτυχίας (success stories) από απλούς ωφελούμενους, ώστε να καταδειχθούν τα απτά οφέλη των έργων στην καθημερινή ζωή.
- **Ενίσχυση της διαφάνειας και προσβασιμότητας:** Διατυπώθηκε η πρόταση για τη δημιουργία διαδραστικών ιστοσελίδων, χαρτών ή εφαρμογών που θα δείχνουν με απόλυτη διαφάνεια πού και πώς δαπανώνται οι πόροι. Ως εξαιρετικό παράδειγμα καλής πρακτικής αναφέρθηκε η διαδικτυακή πλατφόρμα που παρουσιάστηκε στη Λευκωσία για την ανακαίνιση του Οδοφράγματος Λήδρας. Η πλατφόρμα αυτή παρουσίαζε ζωντανά την εξέλιξη του έργου με οπτικό υλικό, ανάλυση προϋπολογισμού και μαρτυρίες τοπικών επιχειρηματιών.
- **Θεσμοθέτηση συμμετοχικών διαδικασιών:** Υπήρξε ισχυρή σύσταση για τη δημιουργία μόνιμων μηχανισμών που δίνουν στους πολίτες άμεσο λόγο. Αυτό περιλαμβάνει τη διεξαγωγή τοπικών διαβουλεύσεων πριν τον σχεδιασμό των έργων, ανοιχτά εργαστήρια συν-σχεδιασμού (co-design workshops) και πιλοτικές δράσεις συμμετοχικού προϋπολογισμού (όπου οι πολίτες αποφασίζουν απευθείας για ένα μέρος των κονδυλίων).
- **Δημιουργία αποκλειστικών δομών υποστήριξης:** Μια καινοτόμος πρόταση από έναν ιδιοκτήτη μικρής επιχείρησης αφορούσε τη δημιουργία μιας αποκλειστικής δημόσιας υπηρεσίας, αντίστοιχης με ένα «Γραφείο του Πολίτη». Η αποστολή αυτής της δομής θα ήταν να καθοδηγεί πολίτες και επιχειρήσεις μέσα στη σύνθετη γραφειοκρατία της πρόσβασης στα ταμεία, λειτουργώντας ως «φίλτρο ανάμεσα στη γραφειοκρατία και την κοινωνία».

7. Συμπεράσματα και τελικές προτάσεις

Η διαβούλευση με τους Κύπριους φορείς ανέδειξε ένα σαφές, διττό μήνυμα:

1. **Βαθιά εκτίμηση** για την αδιαμφισβήτητη συνεισφορά της Πολιτικής Συνοχής στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Κύπρου. Αναγνωρίζεται ως ένα απαραίτητο εργαλείο.
2. **Ισχυρή και ομόφωνη έκκληση** για θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις. Οι φορείς θεωρούν ότι η τρέχουσα εφαρμογή της πολιτικής υπονομεύεται από δομικές αδυναμίες που περιορίζουν τον θετικό της αντίκτυπο.

Η γραφειοκρατία, η έλλειψη διαφάνειας και η περιορισμένη συμμετοχικότητα αποτελούν τα κύρια εμπόδια που πρέπει να αρθούν.

Βάσει της συνολικής ανάλυσης, οι πιο κρίσιμες και οριζόντιες συστάσεις που προκύπτουν από τη διαβούλευση είναι οι εξής:

1. **Άμεση και ριζική απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών:** Αυτή είναι η κορυφαία προτεραιότητα. Η μείωση της γραφειοκρατίας και η επιτάχυνση των διαδικασιών έγκρισης και εκταμίευσης είναι ζωτικής σημασίας για να απελευθερωθεί το πλήρες δυναμικό των μικρότερων οργανισμών, των ΜμΕ και των καινοτόμων επιχειρήσεων.
2. **Υιοθέτηση ενός ουσιαστικά συμμετοχικού μοντέλου σχεδιασμού:** Η συναίνεση υπέρ ενός υβριδικού μοντέλου διακυβέρνησης πρέπει να μετουσιωθεί σε πράξη. Η ενδυνάμωση των τοπικών αρχών και των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό των προγραμμάτων θα διασφαλίσει ότι οι παρεμβάσεις ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες.
3. **Ενίσχυση της διαφάνειας και της στρατηγικής επικοινωνίας:** Είναι επιτακτική η ανάγκη για μια συντονισμένη στρατηγική επικοινωνίας που θα χρησιμοποιεί απλή γλώσσα και σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία για να ενημερώνει τους πολίτες για τα οφέλη και τα αποτελέσματα της πολιτικής. Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης είναι προϋπόθεση για την επιτυχία.
4. **Ειδική μέριμνα για την ενσωμάτωση της Αμμοχώστου:** Η αντιμετώπιση του αποκλεισμού της κατεχόμενης Αμμοχώστου δεν είναι απλώς ένα τεχνικό ζήτημα, αλλά μια πρόκληση με βαθιά πολιτική και κοινωνική σημασία. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων και η αναθεώρηση των κριτηρίων επιλεξιμότητας αποτελεί δοκιμασία της δέσμευσης της ΕΕ στην ίδια της την αρχή της εδαφικής συνοχής.